

Historie obce Pohřebačka

Katastr Pohřebačky se nachází v Pardubicko – hradecké kotlině ve východní části Labské nížiny. Je vzdálený asi 2 km západně od toku Labe. Nadmořská výška se zde pohybuje okolo 226 m nad mořem. Klima je tu spíše suché s mírnou zimou. Na vývoji území a tvorbě krajinného rázu se podílela vždy řeka Labe. Pohřebačka leží mezi dvěma krajskými městy Hradcem Králové a Pardubicemi. Jedná se o oblast, která je značně osídlena a která se vyznačuje četným průmyslem a obchodem, s hustou dopravní sítí. Dnes již Pohřebačka není samostatnou obcí, vytváří pouze místní část v rámci správního celku, kterým jsou Opatovice nad Labem.

Pohřebačka má dlouhou historii sahající téměř až do 13. století. Obec s největší pravděpodobností vznikla slučováním menších sídlišť. Je možné, že výchozím místem pro tento proces se stala usedlost, kterou obýval osadník, jenž se zabýval pohřbíváním. Postupem času se z „pohřebačovy usedlosti“ stala středověká obec Pohřebačka. Celý vývoj organizoval a řídil majitel zdejšího území - benediktinský klášter, který působil nedaleko v místě dnešního katastru Opatovic nad Labem. Po zániku kláštera císař Zikmund zapsal v roce 1436 jeho celý rozsáhlý majetek včetně Pohřebačky Diviši Bořku z Miletínka. V dokumentu o této události je i první písemná zmínka o obci. Od konce 15. století Pohřebačku vlastnil šlechtický rod Pernštejnů. Ti zde zřizují takzvaný pardubický velkostatek. V té době žije v Pohřebačce 11 osadníků. V roce 1560 se obec stává majetkem panujícího rodu Habsburků. Pohřebačka se tak stala součástí takzvaného komorního panství, které zde existovalo až do roku 1918. První velkou tragédií v historii obce přinesla třicetiletá válka. V roce 1648 bylo zničeno šest usedlostí z celkového počtu patnácti. V druhé polovině 17. století byla víra osadníků změněna na katolickou s organizačním začleněním do roku 1769 pod děkanský úřad v Hradci Králové, po tomto roce k farnosti v Opatovicích nad Labem. Do poloviny 18. století docházelo k velkému útlaku obyvatel na venkově. Zvyšovaly se daně a robota. Změny přinesly až v druhé polovině 18. století reformy Marie Terezie a Josefa II. Život na vsi se začal rozvíjet a měnit k lepšímu. V Pohřebačce v roce 1840 žije 270 obyvatel ve 32 domech. K územnímu rozvoji v 19. století přispěly dva důležité faktory. Jednalo se o výstavbu císařské silnice (dnešní silniční komunikace č. 324) a železnice se stanicí na katastru. Důsledkem těchto staveb se obec začala rozvíjet severovýchodním směrem. Na přelomu 19. a 20. století žilo v obci již 440 obyvatel v 55 domech.

V roce 1891 je u železniční stanice založena továrna na výrobu průmyslových hnojiv a kyseliny sírové. Továrnu založil a následně zde podnikal Josef Bačina z Osiček. Továrna měla významný vliv na život v obci. Josef Bačina se stal občanem Pohřebačky. Dokonce jako jediný získal titul čestný občan obce. Továrna zanikla ve dvacátých letech 20. století po smrti Josefa Bačiny. V Pohřebačce zůstalo na místě továrny pouze továrníkovo sídlo takzvaná Bačinoва (Tarabova) vila.

První světová válka se stala nejtragičtějším obdobím v celé historii Pohřebačky. Do války bylo odvedeno celkem 123 mužů. Z toho 14 zahynulo na bojištích. Mezi těmi, kteří se vrátili, bylo i 11 legionářů. V roce 1925 byl padlým vojákům postaven pomník, který dodnes připomíná tyto smutné události.

Období historického vývoje obce mezi roky 1918 až 1938 přineslo její dosud největší rozvoj. Do obce přichází mnoho obyvatel, kteří si zde staví nové domy. Vznikají zde celé nové ulice a nová veřejná prostranství, kde probíhá společenský život. V třicátých letech 20. století žije v Pohřebačce 530 obyvatel (v roce 1930) ve více jak 120 domech. Mění se i struktura obyvatel. Velmi rychle narůstá poměr těch, kteří se neživí jen v zemědělství. V obci žije mnoho živnostníků, státních úředníků a zaměstnanců průmyslových podniků. Přesto bylo zemědělství hlavní obživou pro většinu obyvatel. V roce 1930 byla zemědělská půda rozdělena do přibližně 80 jednotlivých hospodářství. K největším zemědělským závodům patřilo asi 10 hospodářství s výměrou od 10 do 50 hektarů. V roce 1923 je do obce přivedena elektrická energie a v roce 1936 je ukončena stavba Vodního družstva, která vyřešila odvedení vody z obce a z hospodářské půdy celého katastru. V této době začaly působit v Pohřebačce i dva větší podnikatelské subjekty. Jednalo se o Sušárnu na čekanku a o Rolnické družstvo. Společenský a kulturní život v období mezi světovými válkami se rozvíjel velmi rychle. Jednalo se o činnost spolků, nejvýznamnější byl Sbor dobrovolných hasičů (založen již v roce 1887). Působila zde místní knihovna a v obci se hrálo i ochotnické divadlo. Křesťanské památky zastupuje v obci kamenný kříž z roku 1861. Motiv ukřížování je zde doplněn dvěma anděly. Školu Pohřebačka nikdy neměla. Děti z obce docházeli vždy do Opatovic nad Labem. Sportovní život se začal organizovat v roce 1932, kdy v obci začal působit fotbalový oddíl. Ten následně ukončil svoji činnost a **v roce 1943 byl založen oddíl národní (české házené). Tento sport dominuje v Pohřebačce až do současnosti.**

Druhá světová válka se zapsala do vývoje obce jako období útlaku, ztráty národní identity, ponížení a strachu. Pohřebačtí občané národnosti české do válečných bojů nerukovali. Příslušné ročníky byly posílány na nucené práce do říše. Jednalo se o patnáct chlapců a čtyři děvčata. Proti německým okupantům v průběhu války vznikala odbojová činnost. Do těchto bojů se zapojil i občan Pohřebačky železniční zřízenec Václav Vaněk. Ten byl v období hejdrichiády zatčen a popraven. Na konci války 5. května 1945 skupina občanů z Pohřebačky – hasičů na železniční stanici odzbrojila německé vojáky, kteří zde střežili soupravu vagonů s cisternami benzínu. Toto květnové povstání v Pohřebačce mohlo skončit tragicky. Z Pardubic přispěchal na pomoc německým vojákům oddíl wermachtu a místní hasiče zajal a odvezl je na gestapo do Hradce Králové. Konec války byl však našťáště již tak blízko, že se podařilo, zřejmě diplomatickou cestou, občany – hasiče dostat opět na svobodu. Po ukončení války proběhly v Pohřebačce v srpnu roku 1945 na oslavu osvobození slavnostní dožínky. Této největší společenské akce v historii obce se zúčastnilo na tři tisíce občanů z Pohřebačky a z okolních obcí. Od roku 1946 došlo k velkému exodu obyvatel. Z Pohřebačky se vystěhovalo na území Sudet celkem 148 občanů.

Po únorových událostech v roce 1948 se konaly v květnu téhož roku volby do zastupitelských orgánů. Při těchto volbách byla k dispozici pouze jedna kandidátka Národní fronty vedená KSČ. Ta ve volbách zvítězila a tím bylo v Pohřebačce potvrzeno uchopení moci Komunistickou stranou Československa a začalo tak období budování socialismu. Řízení obce bylo v padesátých letech ovlivněno problematikou kolektivizace v zemědělství. Šedesátá léta přinesla politické uvolnění.

Toto období však nebylo završeno politickými a ekonomickými reformami, ale bylo ukončeno srpnovými událostmi v roce 1968. Doba normalizace v sedmdesátých letech přinesla obci ztrátu její samostatnosti. **Celý dlouhý historický vývoj Pohřebačky byl v dubnu v roce 1976 přerušen. Obec byla sloučena pod jeden správní celek se sídlem v Opatovicích nad Labem.** V době socialismu se v Pohřebačce stavěly nové domy v severovýchodní a východní části obce. Zároveň s tímto procesem probíhala i výstavba ve staré části na místě bývalých zemědělských usedlostí. Pohřebačka měla v druhé polovině sedmdesátých let dvacátého století 160 až 170 domů. V nich žilo 530 obyvatel. V rámci investiční výstavby byla v roce 1968 dokončena stavba obchodního střediska – samoobsluhy. V sedmdesátých letech proběhla přístavba a rekonstrukce jednoho z hostinců z kterého byl tímto vybudován kulturní dům. Též v období sedmdesátých let bylo nově vystavěno i házenkářské hřiště. V osmdesátých letech proběhla v obci výstavba dálkových rozvodů tepla z tepelné elektrárny v Opatovicích nad Labem. Tím byl vyřešen problém vytápění celé obce. Jednotné zemědělské družstvo bylo založeno v roce 1953. Z důvodů zvýšení výkonnosti a efektivity v hospodaření bylo místní zemědělské družstvo sloučeno se sousedními JZD do větších celků. Nejprve v roce 1961 do JZD Polabí a nakonec v roce 1978 do JZD Dolany. Průmysl byl v obci v době socialismu zastoupen významným závodem na výrobu stavebně betonových dílců – panelárnou. Hostinské služby byly poskytovány ve dvou hostincích pod spotřebním družstvem Jednota. Dopravní obslužnost byla zajišťována z místní železniční stanice a dále i autobusovou dopravou. V Pohřebačce byla v padesátých letech zřízena mateřská školka v bývalé vile továrníka Bačiny. Základní škola byla k dispozici v Opatovicích nad Labem, to samé platilo i pro zdravotní středisko. Sportovní oddíl národní házené úspěšně pokračoval ve svém vývoji. **V sedmdesátých letech místní házenkáři hráli soutěž druhé ligy a následně v osmdesátých letech bojují o postup do nejvyšší soutěže, do první ligy.** Společenský život byl v období socialismu značně rozšířen. V největší míře se jednalo o pořádání tanečních zábav. V letních měsících občané Pohřebačky využívali místního písničku – „Opatáku“ k rekreaci.

Vývoj společnosti po revolučním roce 1989 přinesl do života občanů Pohřebačky podstatné změny. Nová samospráva vybudovala v obci v první polovině devadesátých let kanalizaci a vodovod. Začala se uskutečňovat i rekonstrukce dálkových rozvodů tepla. Výstavba rodinných domů probíhala individuálně. Po roce 2008 se začalo dle územního plánu se zástavbou v severní oblasti obce. K největšímu rozmachu dochází v oblasti soukromého podnikání. V obci vznikly desítky soukromých podnikatelů – živnostníků. Působí zde i významnější podniky, jako je například společnost CAR – tour, která podniká v oblasti autobusové dopravy. Největší průmyslový podnik - panelárna se změnil na akciovou společnost VCES. Obchodním centrem je nadále samoobsluha. Hostinské služby byly zprivatizovány s tím, že majitelé hostince prodali. Zůstal tak pouze jeden. Druhý, bývalý kulturní dům se začal využívat pro jinou podnikatelskou činnost. Pohřebačka tak přišla o velký společenský sál. V zemědělství po roce 1989 nenastaly žádné podstatné změny. Nadále na většině zemědělské půdy v katastru obce hospodaří zemědělské družstvo Agrodružstvo Klas (bývalé JZD Dolany). Mateřská školka byla v roce 2002 v Pohřebačce zrušena, **Sportovci – házenkáři pokračují úspěšně ve své činnosti. Modernizují svůj sportovní areál. Od roku 2010 hrají své zápasy v soutěži první ligy. Vzorně se starají o děti a mládež.** Ve společenském a kulturním životě došlo ke změnám v jeho organizaci. Aktivně se na něm podílí jednotlivci i různá seskupení občanů. Pořádají velmi úspěšné akce : Hry bez hranic, setkání rodáků, zřízení nové zvoničky, Pohřebačský jarmark. Občanská společnost v Pohřebačce vytváří svou novou strukturu. V rámci tohoto dění je důležité stále „oživovat“ identitu Pohřebačky, která dnes již není samostatnou obcí a může tak dojít k jejímu pozvolnému zániku. Jedinečnost názvu obce potvrzuje i legenda, která byla zapsána do kroniky: *Vypráví se, že na konci 19. století projížděl Pohřebačkou sám císař František Josef I. se svým doprovodem. Bylo to o žních a císař zřejmě trávil svůj čas na svém pardubickém panství, kam často jezdil za zábavou na lov zvěře. Císař asi při své projížďce zabloudil a na návsi před hospodou narazil na našeho rodáka sedláka Vavřimu, který údajně vyjžděl ke sklizni. Když se dozvěděl, kde se nachází, tak se podívil a pronesl památnou větu: „Pohřebačka, to je název obce pouze jediný v celém mém mocnářství.“*

Napsal Vlastislav Kracík
Klub přátel historie